

АНДРЕЈ ВУЈНОВИЋ
Историјски музеј Србије, Београд

О РАДУ КОМИСИЈЕ ЗА ОТКУП МУЗЕЈСКИХ ПРЕДМЕТА ТОКОМ 1996. ГОДИНЕ

Због одласка у пензију појединих чланова претходне Комисије за откуп музејских предмета Историјског музеја Србије, те због обавезе других чланова, директор Музеја је одлуком 29. марта 1996. године именовано нове чланове Комисије и изменио структуру претходне. Од 1. априла 1996. године Комисија ради у следећем саставу: Андреј Вујновић, виши кустос, председник Комисије, мр Жељка Шкорић, заменик председника, мр Саво Андрић, мр Невена Крстић, Ђорђе Митровић, музејски саветник и Вера Здравковић, кустос, чланови.

Састанци Комисије су одржавани кад би се прикупило више предлога за откуп или у ситуацији кад је одређени предмет захтевао хитност у решавању. Комисија је у току 1996. године одржала 4 састанка. Обрадила је 899 предмета које је као предлоге за откуп добила од кустоса. Предлози су подржани и прослеђени директору Музеја, а потом Министарству културе Републике Србије које је одобрило средства потребна за откуп. Број новонабављених предмета, распоред по збиркама као и њихови детаљнији описи презентовани су у Извештају о раду Музеја за 1996. годину и тај део извештаја наводимо у целини:

"Збирке и фондови Историјског музеја Србије увећани су у 1996. години за укупно 1590 предмета. Од тога откупом 899 предмета и поклоном 692 предмета. Ови предмети су разврстани по врсти у следеће збирке и фондове:

Ред. број	Назив збирке	Откуп	Поклон	Укупно
1.	Разгледнице	207	-	207
2.	Привредно техничка	15	-	15
3.	Карте	2	-	2
4.	Печати	4	23	27
5.	Фотографије	221	-	221
6.	Архивски материјал	24	281	305
7.	Униформе	114	186	300

Ред. број	Назив збирке	Откуп	Поклон	Укупно
8.	Етнографска	22	196	218
9.	Ликовна	13	1	14
10.	Плакати	4	-	4
11.	Оружје и војна опрема	3	1	4
12.	Примењена	4	-	4
13.	Реалије	6	2	8
14.	Знамења	246	-	246
15.	Фонд логора	-	-	-
16.	Копије икона и фресака	2	1	3
17.	Археологија	-	-	-
18.	Нумизматика	-	-	-
19.	Рукописи	11	-	11
20.	Старе и ретке књиге	1	-	1
УКУПНО:		899	692	1.590

О овог броја откупљених и поклоњених предмета извесни предмети заслужују посебну пажњу због својих карактеристика.

Најзначајнији откуп је откуп комплета сатиричног листа "Враголан" 1871-72. године, о чијем значају су писали истакнути историчари књижевности. Овај откуп представља научно откриће о коме се може још доста написати.

У збирку униформи 1996. године ушла су два предмета какве ИМС није поседовао. То су: мундир чиновника Краљевине Србије, добро очуван и употребљаван средином XIX века и мантија, појас и епитрахил архимандрита Илкића (употребљаван почетком XX века). У исто време је за ликовну збирку откупљен Илкићев портрет, те са мантијом чини извесну целину.

За етнолошку збирку откупљена је свечана црногорска народна ношња (мушка), рађена по нарудбини 1918. године у Подгорици. Представља репрезентативан примерак занатске радиности и први је предмет ове врсте у збирци народних ношњи.

У збирку фотографија ушао је ратни албум Ђорђа Роша од 1912-1918. године (170 снимака), иначе својина манастира Хиландара, и 50 ратних снимака (1914-1918) свештеника Шуковића, штампаних у форми разгледница и, што је значајно, нумерисаних.

Збирка печата је обogaћена печатом државног економа среза ариљског, с краја прошлог и почетка овог века. Сличан примерак до сада није постојао у збирци, а истиче се изванредно урађеним и очуваним грбом Краљевине Србије.

Три пасоша из 1919. године откупљена су за збирку архивског материјала. Прва два су припадала престолонаследнику Александру Карађорђевићу, а трећи његовом маршалу двора, пуковнику Јеврему Дамјановићу.

За збирку плакета посебно је интересантна плакета која се додељивала југословенским учесницима Октобарске револуције, поводом 50 година револуције, као и 250 плаката и медаља откупљених као целина а које су до сада биле слабо заступљене у Музеју.

У збирку примењене уметности ушло је сребрно кандило урађено 40-тих година овог века у необарокном стилу.

У збирци реалија се од 1996. године налазе и два предмета са двора Обреновића: Златни цепни мушки сат са монограмом краљице Наталије (поклон краљице Наталије дворској дами) и тањир из таковског двора краља Александра Обреновића (на ободу је монограм краља Александра са круном). Оба предмета су у добром стању и набављена су по повољним ценама. Збирка реалија је такође увећана захваљујући вредним поклонима. То су: звонаста чаша на дугачкој нози са прстеном и шестоугаоном стопом. На самој чаши су 24 кружна медаљона са приказима немачких бања. Чашу је краљ Александар Обреновић поклонио архитекти Александру Бугарском по завршетку изградње старог двора. Други предмет је шаховска гарнитура од слоноваче коју је краљ Милан Обреновић поклонио свом ађутанту, пуковнику Ђирићу."

При разматрању приспелих предлога Комисија је полазила од приоритетних задатака Историјског музеја Србије у мрежи музеја Србије, што значи да је предност у откупу дала предметима који су откупљивани за збирку оружја, униформи, застава, знамења, реалија, карата, плаката и фотографија за које је овај Музеј надлежан.

Комисија је при разматрању предлога за откуп такође давала предност откупима оних музејских експоната који су били у директној функцији изложбе чија је припрема била у току, односно оних предмета који су сагледавани као будући експонати у сталној поставци Музеја.

Уз откуп предмета виших споменичких категорија Комисија је посебно истицала потребу за заштитним откупом предмета нижих категорија и мање материјалне вредности, који у историјској перспективи могу имати и већу споменичну вредност од оних предмета који у садашњем трнутку представљају и већу реткост и већу материјалну вредност. У том смислу наводимо пример из искуства самог Музеја у чијем се фонду униформи војске из Првог светског рата налази већи број комада ређих униформи официра различитих чинова а нема ни једне аутентичне униформе обичног војника. Исти је случај и са жандармеријским униформама из периода 1918-1941. година.

У време трајања изложбе о Обреновићима потврђено је правило да веће присуство Музеја у јавности, у вези са појединим изложбама, повећава број понуда Музеју, нарочито оних предмета који су у вези са темом изложбе.

На крају, у жељи да као Комисија, и унутар Музеја, подстичемо прикупљање покретних предмета материјалне културе које је први корак у

сложеном, и у доброј мери недефинисаном послу музејске заштите, истичем као пример мр Невену Крстић. Она је развила сарадњу са различитим профилима пријатеља Музеја. Откупу приступа плански и на основу претходно извршених истраживања и ажурна је у завршавању послова око документације потребне за реализацију откупа. Овакав приступ прикупљању музејског материјала резултира и подизањем угледа наше куће у стручним круговима.

Рад Комисије охрабривала је и олакшавала ажурност стручних служби Музеја. Министарство културе Републике Србије је образложење предлога за откуп који су му прослеђени од стране наше Комисије финансијски подржало, на чему смо им захвални.